

การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่โดยชุมชนมีส่วนร่วม
เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคมพหุวัฒนธรรม
อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ศึกษาค้นคว้าอย่างยั่งยืน*

DEVELOPING AREA-BASED COLLABORATION NETWORKS IN COMMUNITY FOR
SUSTAINABLY BUILDING UP CIVIC CONSCIOUSNESS OF MULTICULTURALIS,
CHANA DISTRICT, SONGKHLA

พิชญา สุวรรณโน^{1*}, สายสุดา สุขแสง¹, ยูวัลดา ชูรักษ์¹, อริสรา บุญรัตน์¹, ชิตพล เอกสายธาร²
Pitchaya Suwanno^{1*}, Saisuda Suksang¹, Yuwanda Churak¹, Arisra Boonrat¹, Chittaphon Aeksaitarn²

¹คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

¹Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University, Songkhla, Thailand

²คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

²Faculty of Communication Arts, Hatyai University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: saisuda@hu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่ โดยชุมชนมีส่วนร่วม และ 2) เสนอกรอบการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา โดยใช้แนวทางนาทัมโมเดล เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นประชาชนตำบลจะโหนดและตำบลตลิ่งชัน จำนวน 60 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยสังเคราะห์ เพื่อหาข้อสรุปแล้วนำเสนอแบบพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่ โดยชุมชนมีส่วนร่วม อำเภอจะนะ ได้แก่ 1) ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมสะท้อนอัตลักษณ์ชุมชน 2) ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเฉพาะกลุ่มชุมชนพื้นที่รับผิดชอบ 3) ชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ 4) ชุมชนมีศักยภาพและให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมร่วมกับผู้นำ 5) ชุมชนมีกลุ่มเครือข่ายทำงานเพื่อสังคม อยู่แล้วแต่ยังเป็นที่ศรัทธาต่างคนต่างทำ และผลการระดมความคิดของชุมชนตามแนวทางการดำเนินงานดังกล่าว ทำให้ได้กรอบการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา โดยชุมชนเสนอกิจกรรมเสริมสร้างความเป็นพลเมืองได้แก่ กิจกรรมวันผู้สูงอายุ กิจกรรมร้องรำ ทำกับข้าวเล่าความหลัง กิจกรรมชิม ซ้อป ใช้ กิจกรรมกลุ่มแม่บ้านพาเพลิน กิจกรรมเดินริมเล ตลิ่งชัน ยัน จะโหนด และกิจกรรมสร้างสัมพันธ์สถานศึกษากับชุมชน ภายใต้แนวคิดงานพหุวัฒนธรรมสัมพันธ์

คำสำคัญ: เครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่, การมีส่วนร่วมของชุมชน, จิตสำนึกความเป็นพลเมือง, สังคมพหุวัฒนธรรม, ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

Abstract

This research aimed to: 1) Examine the factors contributing to the development of a community-participated spatial collaboration network, and 2) Propose a framework for developing mechanisms to drive a community-participated multicultural social network that fosters citizenship awareness in Chana District, Songkhla Province, through the application of the Nathap Model. The target group consisted of 60 participants from Chanong and Talingchan Subdistricts in Chana District. A semi-structured interview protocol was employed to collect qualitative data. The findings revealed several key factors supporting the development of mechanisms to drive multicultural social networks with community participation in Chana District: 1) Executives of government agencies played a vital role in promoting and supporting activities that reflected community identity; 2) These executives emphasized the importance of establishing cooperative networks within specific community groups under their jurisdiction; 3) Community members actively participated in various collaborative activities; 4) Community representatives demonstrated strong leadership potential and effectively coordinated with local leaders; and 5) While community-based networks operated for social benefit, they tended to act independently. The brainstorming sessions conducted using the Nathap Model contributed to the development of a comprehensive framework for establishing mechanisms to sustain a multicultural social network through community participation. The community proposed a range of participatory activities designed to promote multicultural understanding and shared civic engagement. These activities included: Elderly Day Celebrations, Singing, Dancing, Cooking, and Reminiscing Events, Eat, Shop, and Engage Initiatives, Fun Housewives' Group Activities, Walking Events from Talingchan Beach to Chanong Beach, and Institution-Community Relationship-Building Programs. All activities were framed within the conceptual foundation of multicultural engagement to enhance social cohesion and intercultural understanding within the community.

Keywords: Spatial Collaborative Networks, Community Participation, Civic Consciousness, Multicultural Society, Sustainability

บทนำ

อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ประกอบด้วยประชาชนทั้งชาวไทยพุทธและไทยมุสลิมที่มีความหลากหลายด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม การปฏิบัติศาสนกิจ การแต่งกาย วิถีคิด ภาษา และการสื่อสารที่มีความแตกต่างกัน เข้าลักษณะสำคัญของสังคมพหุวัฒนธรรม คือ กลุ่มคนที่มีความหลากหลายทั้งชาติพันธุ์ เผ่าพันธุ์ วิถีชีวิต ความเชื่อ ศาสนา และประเพณีที่ต่างกัน มาอยู่ร่วมกันในบริเวณเดียวกัน (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2551) การจะให้กลุ่มคนที่มีความหลากหลายอาศัยอยู่ร่วมกันสันติสุขด้วยจิตสำนึกความเป็นพลเมืองจึงเป็นความท้าทายอย่างหนึ่งของภาครัฐ เนื่องจากพหุวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีความยาวนานและสามารถจะสร้างประโยชน์ให้กับประเทศไทยได้ ภาครัฐได้มีการศึกษาทางด้านชาติพันธุ์ในประเทศไทยจากในอดีตที่มีความเข้าใจเรื่องชาติพันธุ์เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด แต่ต่อมาก็มีการถกเถียงว่า ชาติพันธุ์เป็นสำนึกหรือความรู้สึกที่มีร่วมกันที่สามารถปรับเปลี่ยนเลื่อนไหลได้ (สุเชน เลิศวีระสวัสดิ์, 2563) จึงทำให้เกิดการเลื่อนไหลทางวัฒนธรรมของกลุ่มสังคมที่ต่างต้องพึ่งพาอาศัยกันเพื่อความอยู่รอด โดยต้องสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองให้ทุกคนเกิดความรู้สึกภายในด้านการมีจิตอาสาเพื่อชุมชน หรือความรู้สึกรับผิดชอบต่อชุมชน เมื่อทุกคนเกิดจิตสำนึก

พลเมืองจะทำให้รู้สึกเป็นเจ้าของ มีความกระตือรือร้นในการเข้ามามีส่วนร่วมต่อความเป็นไปและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของกลุ่ม จนเกิดการหลอมรวมเป็นเครือข่ายเชิงพื้นที่ ซึ่งต้องอาศัยพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรมเป็นหลัก แบ่งตามการปกครองของรัฐ เช่น เครือข่ายระดับหมู่บ้าน เครือข่ายระดับตำบล เครือข่ายระดับอำเภอ เครือข่ายระดับจังหวัด หรือเครือข่ายระดับประเทศ (พระมหาสุทิตย์ อากาศโร, 2547) จุดเด่นของเครือข่าย เป็นกระบวนการดำเนินงานในการติดต่อชักชวน หรือกระตุ้นให้บุคคล หน่วยงาน หรือองค์กรเข้ามาปฏิบัติงานร่วมกัน โดยการระดมเอาส่วนที่ดีหรือจุดเด่นต่าง ๆ นำมารวมไว้ด้วยกัน เพื่อลดข้อจำกัดในการดำเนินงาน ดังนั้น สิ่งสำคัญที่สุดในการทำงานแบบเครือข่ายคือ ทุกภาคส่วนต้องตระหนักถึงความสำคัญและให้ความร่วมมือในการทำงานด้วยความรับผิดชอบ ตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้บรรลุผล เสริมสร้างเครือข่ายชุมชนให้เข้มแข็งยั่งยืน ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยที่ทำให้เครือข่ายเข้มแข็ง ได้แก่ 1) การมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง 2) การมีส่วนร่วมของสมาชิก 3) การมีเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจน 4) การมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และ 5) การมีทีมงานที่ดี (นฤนันท์ สุริยมณี และคณะ, 2548) ซึ่งหากชุมชนหรือองค์กรใดขาด 5 ปัจจัย นี้มาหนุนเสริมก็อาจเกิดปัญหาที่กระทบต่อคุณภาพของงานและองค์กรได้

ดังนั้น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานขององค์กรต่าง ๆ จึงถือเป็นกลยุทธ์สำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยขจัดปัญหาในการดำเนินงานเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย เพราะการขับเคลื่อนเครือข่ายความร่วมมือชุมชนสู่ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน จะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันของแต่ละพื้นที่ ซึ่งควรเริ่มจากการให้คนในชุมชนร่วมมือกันเป็นผู้สร้างเกราะป้องกันชุมชนจากภายในขึ้นมาด้วยตัวเอง ทั้งนี้ เพราะปัญหาขององค์กรหรือชุมชนต่าง ๆ ในปัจจุบันมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ส่งผลให้การแก้ไขปัญหาแต่เพียงลำพังอาจไม่บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่วางไว้ การแก้ไขปัญหาพร้อมกัน หรือการสร้างเครือข่ายจึงกลายเป็นแนวคิดสำคัญในการแก้ไขปัญหา การสร้างเครือข่ายการทำงานจึงกลายมาเป็นวิธีการที่ได้รับความนิยมทั้งในภาคเอกชนและภาครัฐบาล (มนตรี นุ่มนาม, 2558) ทำให้เกิดกระแสการสร้างเครือข่ายความร่วมมือครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่ชุมชนสังคมพหุวัฒนธรรมในจังหวัดชายแดนใต้ ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ดังนั้นเพื่อให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ จึงจำเป็นต้องสร้างเครือข่ายทางสังคม อันเป็นระบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เชื่อมโยงกันด้วยการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือผลประโยชน์อื่นใดซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ (จำเนียร ชุณหโสภาค และคณะ, 2563) ในการเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมของชุมชนหรือองค์กรอย่างสมัครใจ เพื่อแก้ไขปัญหาหรือสนองความต้องการของกลุ่มบนพื้นฐานของความเท่าเทียม ทั้งนี้ การจะพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือของชุมชนสังคมพหุวัฒนธรรมให้มีความเข้มแข็งมั่นคง ควรมีกรอบกลไกการขับเคลื่อนเครือข่ายที่เกิดจากการระดมความคิดของสมาชิกในชุมชนทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง เพื่อให้สามารถดำเนินงานเครือข่ายได้บรรลุเป้าหมายได้อย่างราบรื่น สอนองยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงของประเทศไทย ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580 ในประเด็นยุทธศาสตร์ การสร้างความปลอดภัยและความสันติสุขอย่างถาวรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้ประชาชนในพื้นที่มีความปลอดภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สิน อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมพหุวัฒนธรรม รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคประชาสังคมในพื้นที่อย่างเหมาะสม มุ่งเน้นการขจัดปัญหาความขัดแย้งและความไม่เป็นธรรมให้ได้อย่างจริงจังและถาวร ส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ให้เข้มแข็งจนเป็นพลังสำคัญในการปกป้องและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ (ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580, 2561)

สืบเนื่องจากปี พ.ศ. 2565 สำนักงานการวิจัยแห่งชาติเปิดรับทุนวิจัย เพื่อร่วมพัฒนาจังหวัดชายแดนใต้ เปิดโอกาสให้นักวิจัยในพื้นที่ได้เข้ามาเป็นเครือข่ายขับเคลื่อนนโยบายและแผนงานการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นในพื้นที่ ซึ่งผู้วิจัยได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคม: กรณีศึกษา ตำบลนาทับ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยได้เกิดข้อค้นพบสำคัญ คือ การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม

เรียกว่า นาทับโมเดล เมืองคํประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) วิธีคิดบนพื้นฐานการมีส่วนร่วม 2) ภาคิเครือข่ายชุมชน 3) กิจกรรมและการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน 4) ปัญหาและการแก้ไขความขัดแย้งในชุมชน และ 5) จิตสำนึกความเป็นพลเมือง และดำเนินการใช้รูปแบบนาทับโมเดล จัดกิจกรรมนําร่องในพื้นที่ โดยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนร่วมกำหนดกิจกรรมและดำเนินกิจกรรมของชุมชนที่สะท้อนอัตลักษณ์ตำบลนาทับว่าเป็นเมืองของดี 4 ชาย ได้แก่ ชายคลอง ชายนา ชายควน ชายเล จนเกิดความร่วมมือในการจัดงานประจำปีตำบลนาทับได้สำเร็จลุล่วง ประชาชนในพื้นที่มีความพึงพอใจต่อกระบวนการพัฒนารูปแบบและการดำเนินการใช้รูปแบบนาทับโมเดลอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 (พิชญา สุวรรณโน และคณะ, 2566) ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ ความรู้สึกหวงแหน และยินยอมพร้อมใจกันอนุรักษ์ของดีตำบลนาทับ อันเป็นอัตลักษณ์ชุมชนให้คงอยู่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสะท้อนว่าผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากหากได้รับการพัฒนาต่อยอด ขยายผลไปยังพื้นที่ชุมชนสังคมพหุวัฒนธรรมอื่น ๆ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเกิดแนวความคิดในการนำผลการวิจัย รูปแบบการเสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม นาทับโมเดล ไปขยายผลสู่พื้นที่ใกล้เคียง เพื่อใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือของชุมชนสังคมพหุวัฒนธรรมอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เริ่มจากพื้นที่ที่มีอาณาเขตติดต่อกับตำบล นาทับ คือ ตำบลจะโหนดงและตำบลตลิ่งชัน จึงดำเนินการวิจัยต่อยอด การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่โดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคมพหุวัฒนธรรม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา สู่ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนตามรูปแบบนาทับโมเดล เพื่อศึกษาปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่โดยชุมชนมีส่วนร่วม และจัดทำกรอบการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา โดยใช้รูปแบบนาทับโมเดล นำเสนอองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปใช้เป็นแนวทางขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนในแต่ละพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่โดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคมพหุวัฒนธรรม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อเสนอกรอบการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา โดยใช้รูปแบบนาทับโมเดล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรการวิจัย เป็นประชาชนในพื้นที่อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ซึ่งแบ่งการปกครองออกเป็น 14 ตำบล คัดเลือกแบบเจาะจงเฉพาะตำบลที่มีอาณาเขตติดกับตำบลนาทับ ได้แก่ ตำบลจะโหนดงมีจำนวนประชากร 7,791 คน และตำบลตลิ่งชัน มีประชากร จำนวน 10,756 คน (ข้อมูลพื้นฐานตำบลจะโหนดงและตำบลตลิ่งชัน อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา มีนาคม 2564) กลุ่มเป้าหมายการวิจัย เป็นประชาชนผู้ให้ข้อมูลหลักในพื้นที่ ตำบลจะโหนดง และ ตำบลตลิ่งชัน จำนวน 60 คน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) ตามความสมัครใจ ประกอบด้วย 1) บุคลากรภาครัฐ 2) บุคลากรภาคเอกชน 3) ผู้นำชุมชน 4) ผู้นำศาสนา 5) อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน และ 6) ผู้แทนประชาชน หลักเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย คือ 1) เป็นผู้นำชุมชนที่มีบทบาทในการพัฒนาหมู่บ้าน 2) เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง นำสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่โดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคม พหุวัฒนธรรม ปัญหาอุปสรรค ความต้องการ และปัจจัยส่งเสริมกลไกการขับเคลื่อนเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา พื้นที่ตำบลจะโหลงและตำบลตลิ่งชัน ร่วมกับการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม บันทึกข้อมูลภาคสนาม นำมาประกอบการพัฒนากรอบกลไก

3. การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ ดำเนินการสร้างเครื่องมือ เริ่มจากศึกษาข้อมูลพื้นฐาน อำเภोजะนะ หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่ โดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคมพหุวัฒนธรรม ตามรูปแบบนาทูปโมเดล หลักการสร้างแบบสัมภาษณ์ กำหนดประเด็นคำถาม เช่น สถานการณ์ทั่วไปของหมู่บ้าน/ชุมชนท่านเป็นอย่างไรบ้าง ปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานในชุมชนของท่านในปัจจุบันมีหรือไม่ อย่างไร บทบาทของท่านกับการมีส่วนร่วมในชุมชนมีอะไรบ้าง กิจกรรมที่คนในหมู่บ้าน/ชุมชน ทำร่วมกันระหว่างศาสนามีอะไรบ้าง กิจกรรมของผู้นำที่ทำร่วมกันในชุมชนมีอะไรบ้าง ท่านเข้าใจคำว่า “จิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคมพหุวัฒนธรรม” ว่าอย่างไร กิจกรรมที่อยากให้เกิดในชุมชนในลักษณะของการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนมีอะไรบ้าง แล้วสร้างเครื่องมือไปนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมด้านภาษา ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตามสูตร (สมนึก ภัททิยธนี, 2546) ได้ผลประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยของแบบสัมภาษณ์เท่ากับ 1 ก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม โดยได้รับความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลหลักก่อนการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มตามจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ซึ่งมีการประสานนัดหมายเข้าสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ทำการจดบันทึก บันทึกเสียง และถ่ายภาพขณะสัมภาษณ์ โดยทำหนังสือไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลจะโหลง และตำบลตลิ่งชัน เพื่อขอความร่วมมือติดต่อตัวแทนชุมชนที่จะคัดเลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง จัดประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและนัดวันลงพื้นที่เพื่อดำเนินการสัมภาษณ์ โดยดำเนินการตามระเบียบวิธีการวิจัย เริ่มจาก 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการการพัฒนาเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม และศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับพื้นที่ตำบลจะโหลงและตำบลตลิ่งชัน 2) จัดประชุมกลุ่มย่อยและสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายในชุมชนตำบลละ 30 คน รวมจำนวน 60 คน ประกอบด้วย บุคลากรภาครัฐ บุคลากรภาคเอกชน ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน และผู้แทนประชาชน โดยแบ่งกลุ่มพูดคุยแบบธรรมชาติ เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อมูลอย่างครบถ้วน และหาจุดร่วมความต้องการจัดกิจกรรมตามอัตลักษณ์ชุมชนพหุวัฒนธรรม โดยใช้รูปแบบการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured interview) ดำเนินการบันทึกประเด็นสำคัญเพื่อรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล สภาพปัญหา อุปสรรคการดำเนินกิจกรรม ความต้องการ และปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมของในพื้นที่ เพื่อเตรียมจัดทำกรอบกลไกจากการดำเนินกิจกรรมของชุมชน 3) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสรุป เพื่อใช้ในการจัดทำกรอบการพัฒนากรอบกลไก 4) จัดทำกรอบการพัฒนากรอบการขับเคลื่อนเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา โดยใช้รูปแบบนาทูปโมเดล เพื่อพัฒนาสู่ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน 5) เสนอกรอบการพัฒนากรอบกลไกต่อเทศบาลตำบลจะโหลงและตำบลตลิ่งชัน เพื่อสอบถามความเห็นและความพึงพอใจของชุมชน 6) ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนและวัตถุประสงค์การวิจัย และวิเคราะห์ศักยภาพการดำเนินงานจัดทำกรอบพัฒนากรอบขับเคลื่อนเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ด้วยวิธีการบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่โดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคมพหุวัฒนธรรม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประชุมร่วมกันกับกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นตัวแทนประชาชนตำบลจะโหนดและตำบลลิ้นจี่ โดยดำเนินการระดมความคิดตามรูปแบบนาทัมโมเดล พบว่า ปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่โดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของประชาชน อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ได้แก่ 1) ผู้บริหารของหน่วยงานภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมการส่งเสริมอัตลักษณ์ วิถี ชุมชน วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น 2) ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเฉพาะกลุ่มชุมชนของพื้นที่รับผิดชอบ 3) ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา อาสาสมัครประจำหมู่บ้านให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ 4) ชุมชนมีศักยภาพและมีความพร้อมในการให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับผู้นำ 5) ตำบลมีกลุ่มเครือข่ายทำงานเพื่อสังคม ถึงแม้จะยังเป็นไปในทิศทางของการต่างคนต่างทำและระเบียบการทำงานร่วมกันยังไม่ชัดเจน

ทั้งนี้ ชุมชนได้สะท้อนปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เพื่อหาทางแก้ไข ได้แก่ 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดการสร้างความร่วมมือในการขับเคลื่อนกิจกรรมระหว่างเครือข่ายชุมชน 2) กิจกรรมของเครือข่ายชุมชนยังมีน้อยทำให้สมาชิกไม่ค่อยได้ทำงานร่วมกัน 3) ขาดการสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างสมาชิกในเครือข่ายชุมชน 4) การสร้างการยอมรับในความแตกต่างระหว่างชุมชนของสมาชิกเครือข่ายยังไม่เห็นผลชัดเจน และ 5) ประชาชนยังไม่ค่อยเห็นความสำคัญหรือความจำเป็นที่จะต้องเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน พร้อมทั้งระบุความต้องการในการร่วมพัฒนาโลกขับเคลื่อนเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วมของอำเภอจะนะ ได้แก่ 1) ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกเครือข่ายเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนมากขึ้นเพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างกัน 2) ต้องการให้สมาชิกเครือข่ายเห็นความสำคัญของการเข้าร่วมกิจกรรมและเข้าใจเป้าหมายของการทำงานเพื่อมุ่งผลลัพธ์ร่วมกัน 3) ต้องการให้มีการจัดกิจกรรมของเครือข่ายอย่างหลากหลายต่อเนื่องและมีช่องทางการสื่อสารที่สะดวกรวดเร็วเพื่อประสานการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนภาคีเครือข่าย โดยเบื้องต้นชุมชนต้องการให้มีการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาเป็นกิจกรรมประจำปีที่จะช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์ชุมชนให้คงอยู่อย่างยั่งยืน ได้แก่ กิจกรรมที่เป็นทุนทางสังคมด้านเกษตรกรรม ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ทางศาสนา เช่น 1) กิจกรรมของดีตำบลลิ้นจี่ ที่จัดในลักษณะของสินค้าในชุมชนเป็นหลักสามารถเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน 2) กิจกรรม ล่องแพ ล่องเรือ จะโหนด กิจกรรมการกินทุเรียน และการกินจำปาตะในสวน เนื่องจากจำปาตะในผลไม้ขึ้นชื่อในพื้นที่ตำบลจะโหนด ซึ่งอาจจะมีการจัดทริป 1 วัน เป็นต้น 3) การจัดทริปเชิงเกษตรท่องเที่ยว ชิม ซ้อป ในสวนทุเรียน และการท่องเที่ยวศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่นและโบราณสถาน

ภาพที่ 1 ประชุมชี้แจงรายละเอียดโครงการวิจัยกับกลุ่มเป้าหมายและระดมความคิดเกี่ยวกับชุมชน ตำบลลิ้นจี่

ภาพที่ 2 ประชุมชี้แจงรายละเอียดโครงการวิจัยกับกลุ่มเป้าหมายและระดมความคิดเกี่ยวกับชุมชน ตำบลจะโหนด

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อนำเสนอกรอบการพัฒนาโครงการขับเคลื่อนเครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่ โดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคมพหุวัฒนธรรม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ตามรูปแบบนาท็บโมเดล จากผลการศึกษาปัจจัยส่งเสริมการขับเคลื่อนเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ตามรูปแบบนาท็บโมเดล นำไปสู่การประชุมร่วมครั้งต่อมาระหว่างผู้แทนสมาชิกตำบลจะโหนดและตลิ่งชัน โดยเชิญตำบลนาท็บ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของนาท็บโมเดลเข้าร่วมถ่ายทอดประสบการณ์ สมาชิกที่ประชุมได้เสนอกิจกรรมเสริมสร้างความเป็นพหุวัฒนธรรมที่ต้องการทำร่วมกัน ได้แก่ กิจกรรมวันผู้สูงอายุ ร้องรำทำกับข้าวเล่าความหลัง กิจกรรมชิม ซ้อบ ไข่ กิจกรรมกลุ่มแม่บ้านพาเพลิน กิจกรรมเดินริมเลตลิ่งชัน ยัน จะโหนด กิจกรรมสร้างสัมพันธ์สถานศึกษากับชุมชน และเห็นควรให้ใช้ชื่องาน พหุวัฒนธรรมสัมพันธ์ การจัดทำกรอบการพัฒนาโลกๆ ดังกล่าว เป็นผลมาจากการประชุมร่วมกับกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นตัวแทนประชาชน 2 ตำบล ที่ได้ค้นพบข้อมูลสำคัญว่า การดำเนินกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้ได้กรอบโลกๆ ที่เอื้อประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนกิจกรรมชุมชนให้เกิดความต่อเนื่องเข้มแข็งและยั่งยืนตามแนวการดำเนินงานนาท็บโมเดล ซึ่งมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วิธีคิดบนพื้นฐานการมีส่วนร่วม 2) ภาคีเครือข่ายชุมชน 3) กิจกรรมและการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน 4) ปัญหาและการแก้ไขความขัดแย้งในชุมชน และ 5) จิตสำนึกความเป็นพลเมือง ทั้งนี้ จากการร่วมประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ดังกล่าวยังพบว่า ทั้ง 2 ตำบลมีความพร้อมในการร่วมดำเนินการแต่ละกิจกรรมในพื้นที่ตามรูปแบบนาท็บโมเดล โดยสมาชิกที่ประชุมได้เสนอแนวทางการประยุกต์ใช้นาท็บโมเดลว่า ด้วยบริบทของตำบลนาท็บ ตำบลตลิ่งชัน และตำบลจะโหนด มีความเป็นพหุวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกันทั้งต้นทุนทางธรรมชาติ ทุนทางสังคม เศรษฐกิจ ทำให้บริบททั่วไปไม่ได้แตกต่างกันมาก มีความเป็นที่เป็นน่องในการจัดกิจกรรมของต่างศาสนาที่ยังคงกลิ่นไอของการเข้าร่วมช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามหลักการของแต่ละศาสนา และจะเกิดผลดียิ่งขึ้นหากเกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างตำบล นำไปสู่การพัฒนาโลกการขับเคลื่อนเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วมในอนาคต เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในชุมชนและทำความเข้าใจต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยกลไกที่นำมาพัฒนาควรเป็นกลไกเดิมที่มีการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนโดยกลุ่มต่าง ๆ อยู่แล้ว เช่น เครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เครือข่ายกำนันผู้ใหญ่บ้าน เครือข่ายผู้นำศาสนา และเครือข่ายสถานศึกษา เนื่องจากการจะพัฒนาโลกเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมให้สามารถขับเคลื่อนบนฐานที่มีพลัง ต้องอาศัยเครือข่ายความร่วมมือจากผู้นำจึงจะบรรลุผลได้ดี

ภาพที่ 3 ประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดจัดทำกรอบพัฒนาโลก ๆ ตำบลตลิ่งชัน

ภาพที่ 4 ประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดจัดทำกรอบพัฒนาokal ๓ ตำบลจะโหนดง

ทั้งนี้ ภายหลังกจัดทำกรอบการพัฒนาokal ๓ ผู้วิจัยได้นำเสนอต่อที่ประชุมความร่วมมือจัดโดยผู้นำตำบล ตลิ่งชันและตำบลจะโหนดง โดยมีผู้นำจากตำบลนาทับ เข้าร่วมประชุมด้วย เพื่อผ่านความเห็นชอบ ซึ่งกลุ่มผู้ให้ ข้อมูลในที่ประชุมร่วมมีความเห็นชอบและพึงพอใจต่อกรอบการพัฒนาokal ๓ ดังกล่าวว่ามี การสะท้อนความต้องการ ของชุมชนครอบคลุมประเด็นหลักอันเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นได้ชัดเจนดี และเสนอว่าควรเร่งนำกรอบการพัฒนา okal ๓ ที่จัดทำขึ้นไปดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อขับเคลื่อนเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม โดยใช้ รูปแบบนาทับโมเดล อำเภोजจะนะ จังหวัดสงขลา สู่ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน และผลักดันให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือ ระหว่าง 3 ตำบลในอนาคต โดยจะได้ลงนามความร่วมมือ (MOU) ส่งเสริมการทำงานร่วมกันบนฐานความต่างของ ความเชื่อและวัฒนธรรม ผ่านกิจกรรมที่แสดงถึงความโดดเด่นด้านลักษณะชุมชนพื้นที่อำเภोजจะนะ ภายใต้งาน “พหุวัฒนธรรมสัมพันธ์” ซึ่งเกิดจากพลังความร่วมมือของชุมชน โดยลำดับต่อไปคณะผู้วิจัยกับชุมชนพื้นที่ทั้ง 3 ตำบล จะสานต่องานให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพื้นที่

อภิปรายผล

1. การศึกษาปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาokal ๓ การขับเคลื่อนเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม อำเภोजจะนะ จังหวัดสงขลา

จากผลการวิจัย ที่พบว่า ปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาokal ๓ การขับเคลื่อนเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรม โดยชุมชนมีส่วนร่วม อำเภोजจะนะ จังหวัดสงขลา ในพื้นที่ตำบลจะโหนดงและตำบลตลิ่งชัน ได้แก่ 1) ผู้บริหารของ หน่วยงานภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมให้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมอัตลักษณ์ วิถี ชุมชน วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น 2) ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญในการสร้าง เครือข่ายความร่วมมือเฉพาะกลุ่มชุมชนของพื้นที่รับผิดชอบ 3) ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ 4) ชุมชนมีศักยภาพและมีความพร้อมในการให้ความร่วมมือ ในการดำเนินกิจกรรมร่วมกับผู้นำ 5) ตำบลมีกลุ่มเครือข่ายทำงานเพื่อสังคมถึงแม้จะยังเป็นไปในทิศทางของ การต่างคนต่างทำและระเบียบการทำงานร่วมกันยังไม่ชัดเจน ผลการศึกษาสะท้อนว่า สิ่งสำคัญที่จะทำให้ชุมชน เข้มแข็งและมีศักยภาพในการพัฒนางานทุกด้าน จำเป็นต้องมีภาคีเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และต้องเสริมให้ คนในชุมชนพหุวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีความเชื่อร่วมกัน รวมถึงการมีจิตสำนึกความเป็น พลเมืองของสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวีคุณ สวรรค์รัตนนที และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง การสร้างเครือข่าย ภาคประชาชนเพื่อสนับสนุนการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมในเขตพื้นที่ พบว่า

ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างเครือข่ายมี 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายในที่มีความสำคัญต่อการสร้างเครือข่าย ได้แก่ ชุมชนที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่าย ผู้นำหรือแกนนำที่มีจิตวิญญาณและอุดมการณ์ในการทำงาน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างหน่วยงาน และปัจจัยภายนอก ได้แก่ นโยบายรัฐบาล การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ทวิคุณ สวรรค์ตรานนท์ และคณะ, 2552) ดังนั้น จึงชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่โดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคมพหุวัฒนธรรม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ต้องอาศัยปัจจัยเกื้อหนุนในการพัฒนาเครือข่าย ทั้งปัจจัยภายใน ที่มีความสำคัญต่อการสร้างเครือข่าย คือ ผู้นำชุมชนและผู้แทนชุมชน และปัจจัยภายนอก ซึ่งต้องได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานเครือข่ายจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อขับเคลื่อนเครือข่ายความร่วมมือสู่ความเข้มแข็งยั่งยืน ทั้งเครือข่ายระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์กร

2. การจัดทำรอบการพัฒนาไกลไกลการขับเคลื่อนเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา โดยใช้รูปแบบนาทัมโมเดล

พบว่า พื้นที่ตำบลจะโหนดและตำบลตลิ่งชัน อำเภอจะนะ มีความพร้อมในการร่วมดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบนาทัมโมเดล อันประกอบด้วย 1) วิธีคิดบนพื้นฐานการมีส่วนร่วม 2) ภาวศึเครือข่ายชุมชน 3) กิจกรรมและการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน 4) ปัญหาและการแก้ไขความขัดแย้งในชุมชน และ 5) จิตสำนึกความเป็นพลเมือง เนื่องจากมีบริบทความเป็นพหุวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน ประชาชนในพื้นที่ถึงแม้ว่าจะต่างศาสนาก็สามารถจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันได้ ผลการระดมความคิดของผู้แทนชุมชนตามรูปแบบนาทัมโมเดล นำมาสู่การจัดทำรอบการพัฒนาไกลไกลการขับเคลื่อนเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ที่สะท้อนผลจากสมาชิกในที่ประชุม ซึ่งได้เสนอกิจกรรมเสริมสร้างความเป็นพหุวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมตามความต้องการของชุมชนที่สอดคล้องกัน ได้แก่ กิจกรรมวันผู้สูงอายุ กิจกรรมร้องรำทำกับข้าวเล่าความหลัง กิจกรรมชิม ซ้อป ใช้ กิจกรรมกลุ่มแม่บ้านพาเพลิน กิจกรรมเดินริมเลตลิ่งชัน ยัน จะโหนด กิจกรรมสร้างสัมพันธ์สถานศึกษา กับชุมชน และเห็นควรให้ใช้ชื่องานว่า พหุวัฒนธรรมสัมพันธ์ แสดงให้เห็นพลังของเครือข่ายในชุมชนว่า การรวมกลุ่มผู้แทนชุมชนร่วมระดมความคิดช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองทำให้คนในชุมชนเกิดความยินยอมพร้อมใจ เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนกันอย่างเป็นธรรมชาติ ทั้งร่วมคิดร่วมทำ จนเกิดกลุ่มภาวศึความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมตามวิถีชีวิตชุมชน ทำให้สามารถจัดปัญหาและลดความขัดแย้งในชุมชน นำมาซึ่งความสมัครสมานสามัคคีและทำให้ชุมชนเข้มแข็งยิ่งขึ้น ทำให้ได้รอบการพัฒนาไกลไกลการขับเคลื่อนเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม ที่สะท้อนกระบวนการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดี ครอบคลุมอัตลักษณ์ชุมชน เพื่อนำเสนอองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่โดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคมพหุวัฒนธรรม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา สู่ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน โดยดำเนินงานตามรูปแบบนาทัมโมเดลอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ก่อนนำไปเสนอองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ประโยชน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤตธี โอบอ้อม และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการเสริมสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองและแนวทางการจัดกิจกรรมสร้างสำนึกความเป็นพลเมือง โดยนำเสนอกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างจิตสำนึกพลเมือง 6 ขั้นตอน เพื่อใช้ประโยชน์เชิงนโยบาย ประกอบด้วย การระบุปัญหา การเลือกปัญหา การลงพื้นที่เก็บข้อมูล การพัฒนาและจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย การนำเสนอนโยบายสาธารณะ และการสะท้อนประสบการณ์การเรียนรู้ (กฤตธี โอบอ้อม และคณะ, 2566) ซึ่งเชื่อมโยงไปยังบทสรุปที่ว่า วิธีคิดบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมต้องอาศัยภาวศึเครือข่ายชุมชนผ่านกระบวนการเรียนรู้ตามลำดับในการขับเคลื่อนกิจกรรมและการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน เพื่อลดปัญหาและแก้ไขความขัดแย้งในชุมชน นำมาซึ่งจิตสำนึกความเป็นพลเมืองในการร่วมรับผิดชอบสังคมส่วนรวม

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้ คือ การนำนาท็บโมเดลมาประยุกต์สร้างกรอบกลไกขับเคลื่อนเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคม อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ทำให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือในการนำเสนอกิจกรรมเสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมที่สะท้อน อัตลักษณ์ท้องถิ่นที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเชิงนโยบาย หรือแนวทางปฏิบัติในชุมชนพหุวัฒนธรรมอื่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามบริบทของพื้นที่ ดังภาพ

ภาพที่ 5 กรอบการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนเครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่โดยชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อสร้างจิตสำนึก ความเป็นพลเมืองของสังคมพหุวัฒนธรรม อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ตามรูปแบบนาท็บโมเดล

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยครั้งนี้ได้กรอบการพัฒนากลไกฯ ที่เกิดจากความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ร่วมระดมความคิดเสนอกิจกรรมเสริมสร้างพหุวัฒนธรรมสัมพันธ์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเชิงนโยบาย หรือแนวทางปฏิบัติในชุมชนพหุวัฒนธรรมอื่นได้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย อปท. ควรเร่งนำกรอบการพัฒนากลไกฯ นี้ ไปกำหนดแนวทางการพัฒนาและขับเคลื่อนกลไกเครือข่ายสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคม ให้เห็นผลชัดเจนเชิงประจักษ์ 2) ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ ควรนำรูปแบบกิจกรรมเสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมจากการสะท้อนคิดของทุกภาคส่วนในครั้งนี้ ไปสู่การปฏิบัติจริง เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือพัฒนาชุมชนให้เกิดความสามัคคี มีเข้มแข็งอย่างยั่งยืน 3) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรนำกรอบการพัฒนากลไกฯ นี้ ไปเร่งพัฒนาต่อยอดขับเคลื่อนกิจกรรมพหุวัฒนธรรมสัมพันธ์ตามกรอบการพัฒนากลไกฯ อย่างเป็นระบบ และควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลระยะยาว

กิตติกรรมประกาศ

ขอบคุณทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2566 และข้อมูลจากโครงการวิจัยเรื่องรูปแบบการเสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคม: กรณีศึกษา ตำบลนาทับ อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา

เอกสารอ้างอิง

- กฤตธี โอบอ้อม และคณะ. (2566). กระบวนการเสริมสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองและแนวทางการจัดกิจกรรมสร้างสำนึกความเป็นพลเมือง. วารสารสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 3(2), 50-61.
- จำเนียร ชุณหโสภาค และคณะ. (2563). การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในสังคมพหุวัฒนธรรมของผู้รุ่นใหม่สู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, 9(2), 50-61.
- ทวีคุณ สวรรค์ตรานนท์ และคณะ. (2552). การสร้างเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อสนับสนุนการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแบบมีส่วนร่วมในเขตพื้นที่ 10. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2(1), 49-61.
- นฤนทร์ สุริยณัฏฐ์ และคณะ. (2548). BEST PRACTICES เครือข่ายเข้มแข็งปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาสังคม. นครปฐม: คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากรโร. (2547). เครือข่าย: ธรรมชาติความรู้และการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).
- พิชญา สุวรรณโน และคณะ. (2566). รูปแบบการเสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของสังคม: กรณีศึกษา ตำบลนาทับ อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- มนตรี นุ่มนาม และคณะ. (2558). เครือข่ายความร่วมมือในการบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรมโครงการประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่นเมืองบางขลัง จังหวัดสุโขทัย. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 10(45), 149-155.
- ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580. (2561). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก หน้า 14 (13 ตุลาคม 2561).
- สมนึก ภัททิยธนี. (2546). การวัดผลการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กาทสินธุ์: ประสานการพิมพ์.
- สุเชน เลิศวีระสวัสดิ์. (2563). สังคมพหุวัฒนธรรมกับนวัตกรรมในการพัฒนาประเทศไทย. วารสารมุมมองความมั่นคงสถาบันความมั่นคงศึกษา สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, 1(2), 85-90.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2551). พหุวัฒนธรรมในบริบทของการเปลี่ยนผ่านทางสังคมและวัฒนธรรม. ใน รายงานการวิจัย. ศูนย์ภูมิภาคทางสังคมศาสตร์และการพัฒนาอย่างยั่งยืนคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.